Mustaqil gazeta

HURRIYAT

№48 (252)

2001-yil 12–18-dekabr

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan

Har chorshanba kuni chop etiladi

ҚАРИЯЛАРНИ ҚАДРИЯТЛАР ҚАДРЛАЙДИ

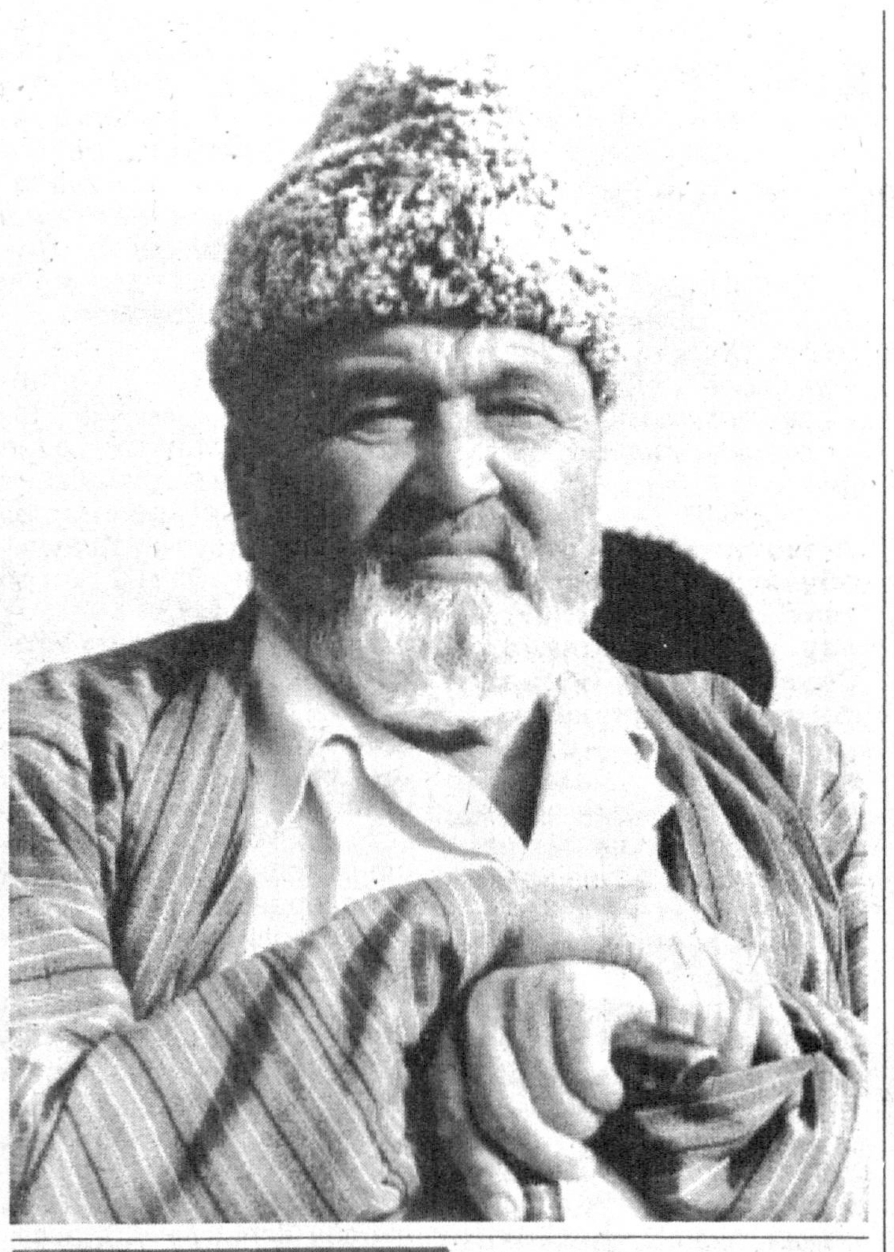

Талқин

БОРАР МАНЗИЛИ САРИ СУЗАЁТГАН КЕМА

Ўтган ҳафтада юз берган воқеалар мазкур кема танлаган йўлнинг аниқлигини, кеманинг салоҳияти ва елканлари бақувватлигини яна бир карра намоён этди.

Бугунги Ўзбекистоннинг ички ва ташқи ҳаётда тутган ўрни ва мавқеини, умуман, даврнинг шиддатли оқимида дадил бораётганини тасаввур этиш учун ўтган ҳафта ичи мамлакатимизда юз берган воқеа-ҳодисалардан қуйидаги ихчам мундарижани ташкил этиш мумкин:

Чоршанба: - *Ватанимиз мустақиллигининг 10 йиллиги арафасида юксак мукофотлар билан тақдирланган бир гуруҳ ҳамюртларимиз Оқсаройга таклиф этилди.*

Пайшанба: - *Иккинчи чақириқ Олий Мажлиснинг еттинчи сессияси иш бошлади. Ўзбекистон Республикаси ва АҚШ ҳукуматлари ўртасида икки томонлама ҳамкорликни янада ривожлантириш ва Ўзбекистонда иқтисодий ислоҳотларни қўллаб-қувватлаш борасида ўзаро имзоланган ҳужжатлар матбуотда эълон қилинди.*

Жума: - *Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 9 йиллигига бағишланган тантанали кеча бўлиб ўтди.*

Шанба: - *Ўзбекистон Президенти мамлакатимизга ташриф буюрган АҚШ Давлат котиби Колин Пауэллни қабул қилди. Мартабали меҳмон И.Каримовга АҚШ Президенти Ж.Бушнинг мактубини топширди.*

Якшанба: - *Термиз — Ҳайратон кўприги очилди.*

Ҳар йили Конституциямиз қабул қилинган кун арафасида мукофотларни ўз соҳиблари қўлига тақдим этиш шодликларга тўла ўзига хос анъанага айланди. Турли соҳа эгалари Президент имзолаган унвону, орден-медалларни тантанали равишда кўксига тақиб, олам-олам қувончларини ҳамкасблари, сафдошлари,қариндош-уруғлари даврасида баҳам кўрмоқдалар. Жумладан Миллий матбуот марказининг муҳташам залини тўлдирган оммавий ахборот воситалари ходимлари ўзларининг 70 га яқин ҳамкасбларига Президент давлат маслаҳатчисининг ўринбосари А. Мелибоев мукофотларни улашганини қутладилар. Бундай тадбирлар бошқа соҳалар бўйича вилоятларда ҳам бўлиб ўтди. Лекин мукофот тарқатиш бўйича бош тадбир Оқсаройда бўлди. У ерда мукофотланганларни шахсан Ислом Каримов қутлади.

Гап жамият манфаатлари йўлида фидокорона меҳнат қилиш ва, табиий, жамият томонидан ҳалол меҳнат қилувчилар меҳнатининг муносиб тақдирланиши хусусида бормоқда. Яширишнинг ҳожати йўқ, давлат раҳбари имзо чеккан мукофотга сазовор бўлиш ҳар қандай фуқаро учун ҳам шараф, ҳам ғурур, ҳам чексиз қувонч! Бундай чоқларда бир кишининг қувончи ўнлаб, юзлаб яқин ёр-биродарлар, юзлаб ҳамкасблар қувончига айланади. Энг муҳими, инсон ўз меҳнати ҚАДР топганини ҳис этади, КЎНГИЛ кўтарилади. Кўнгли шод бўлган одам Президент айтганидек ўзини аямай меҳнатга шўнғийди, энди у захматлар олдида эсанкирамайди. Ва шу ғайрат-шиддати билан бошқаларни ҳам мана шундай фидокорона меҳнатга ундайди.

Дунёда бир-биридан муҳим воқеалар пайдар-пай юз бериб турган бир пайтда давлатимиз раҳбарининг Парламент минбаридан туриб айтар сўзлари бўлишини кўпчилик кутганди. Шундай бўлди ҳам. Ислом Абдуғаниевичнинг катта нутқи тўласича Афғонистон мавзусига қаратилди десак гапимиз унчалик тўғри бўлмайди, зеро, Юртбошимиз Афғонистон муносабти билан мамлакатимизнинг бугунги ва келажакдаги аҳволи ҳақида, минтақамиз, қолаверса умуман дунё миқёсларидаги энг долзарб муаммолар хусусида ғоятда жонкуярлик билан сўзлади.

Таассуфлар бўлсинким, эндиликда ёвуз террор чангали ер юзининг у ёки бу ҳудудига эмас, бутун дунё, бутун инсоният бахтига чанг солишга уринмоқда. У ҳар қачонгидан кутирди. Шунинг учун ҳам Президентимиз бир ҳақиқатни яна бир карра такрорлаб айтдики, қаердадир қутираётган террор алангасининг менга дахли йўқ, у мени четлаб ўтади, дейиш калтабинликдан ўзга нарса эмас, бинобарин бугунги дунё ҳамжамияти олдида бу балои-азимнинг "фақат таг-томири билан қўпориб, супуриб ташлаш" вазифаси кўндаланг турибди.

Ҳечдан кўра кеч бўлса-да, АҚШ ҳукумати раҳнамолигида аксилтеррор коалиция ва унга хайрихоҳ давлатларнинг саъй-ҳаракатлари билан Афғонистондаги мана шундай ғайриинсоний марказларга қақшатғич зарба берилди. Йигирма икки йил давом этган вайронагарчилик ва хунрезликдан сўнг мамлакатни бошқариш муваққат ҳукумат изнига ўтди. Бироқ бу билан ҳали вазифа тугагани йўқ. Балки вазифаларнинг энг муҳимлари энди ўз ечимини кутиб, йўлга кўндаланг бўлмоқда. Ўзбекистон Президенти неча йилдирки, мана шундай кенг кўламли курашга даъват этган бўлса, даъватлари эндиликда атрофлича эътироф этилаётган бўлса, Раҳбаримиз сессия минбаридан туриб, **"башарият тақдирига дахлдор бўлган ушбу масалани охирига етказмасдан туриб, бу даҳшатли офатни бутунлай йўқ қилмасдан туриб, бу курашни тўхтатиб бўлмайди"** дея кун тартибидаги навбатдаги ўта муҳим масалани кўрсатиб ўтди.

Президент нутқи юзасидан туғилган мулоҳазаларни батафсил ёзишга битта мақоланинг имкони кўтармайди албатта, лекин давлатимиз Раҳбарининг Афғонистон масаласи борасида Ўзбекистоннинг қатъий позицияси борлигини, қилинган ва қилинаётган барча ҳаракатлар замирида фақат ва фақат мамлакатимиз халқининг манфаатлари ётганини куюнчаклик билан таъкидлаганини кенг газетхонлар оммаси тўғри англаб етмоқликлари керак албатта. **"Яна бир бор қайтариб айтишга мажбурман – бу масала бўйича қабул қилинган қарор замирида фақатгина Ўзбекистон манфаати, унинг эртанги тинчлиги, осойишталиги ва барқарорлигини сақлаш манфаати турибди"** деди Нотиқ.

Афғонистондаги террорчи марказларга қарши қуролли ҳаракатлар бошланган таҳликали кунларни эслайлик. Аксилтеррор коалицияни биринчилардан бўлиб кимсан Ислом Каримов қўллаб-қувватлаганини, ёвузликни йўқотиш учун бўладиган ҳаракатларни Ўзбекистон заррача иккиланмай қўллаб-қувватлаши тўғрисидаги Президентимизнинг Баёнотини ва пилдир пис қилиб ўзини пана-панага олиб қочганларни эслайлик. Яқин ва олис хориждаги айрим "дўстларимиз" гўё Ўзбекистон учун қайғуриб миш-мишлар тарқатганини, толибонлар ўзбеклар юртига тажовузга шайланаётганини тўқиб-бичиб ваҳима кўтарганини, ҳатто айрим тушуниб етмаганлар орасида "Буёғи неча пулдан тушди? Бизга ёғиладиган ҳужумларга дош бера оламизми?" қабилидаги ваҳималар туғилганини эслайлик. Матбуотчилар кўчасидаги газеталар уйига шиддат билан кириб келаётган Иброҳим Раҳимга рўпара келдим. Қўлларида тахлам қоғоз. Шошиб кириб келяптилар.

— Э, афғон бостириб келармиш, деб юрак олдириб ўтирганларларга суф-е! Мана, мен гвардия майорман, уруш кўрганман! Ҳар қандай ёв келса, Президентимизнинг ёнида турмаган номард!.. Шуни "Халқ сўзи"га ёзиб келяпман!..

Мўйсафид ҳамкасбимиздаги (у кишининг руҳлари шод бўлсин, илойим!) самимият, ғурур халқимизга хос бебаҳо фазилат эканини муҳтарам Юртбошимиз эълон қилган Баёнотда, ЎзА мухбири билан қилган суҳбатларида янада кенг баён этилди. Энди-чи? Энди ишнинг қийини, таҳликаси бир қадар ортда қолганида аксилтеррор коалиция юришларини қўллаб-қувватловчилар кўпайгандан-кўпайдики!..

Нутқда қўшни афғон халқи бошига шўролар салтанати солган офтлар алоҳида тилга олинди. Шу ўринда Ислом Каримовга хос бўлган фавқулодда топқирлик, у кишининг давлат раҳбари ва давримизнинг зўр сиёсатчиси сифатидаги нуктадонлиги яна бир карра кўзга ташланди.

Гап шундаки, тўғри, аксилтеррор мақсадга етишиш йўлида жуда катта кучлар сафарбар этилди, буни ҳеч ким инкор этмайди албатта, аммо-лекин энг катта омил толибонларни мамлакат ҳудудидан супириб ташлашга биринчи навбатда Афғонистон халқи тарафдор эди! **"Шу нарса аниққи, афғон халқи бундай ўзгаришларни хайрихоҳлик билан кутиб олмаса ва, керак бўлса, бу жараённинг асосий иштирокчисига айланмаса, бугун биз кўриб турган натижаларга эришиш жуда қийин бўлар эди".**

Бу сўзларнинг замирида нима ётибди?

Халқнинг салоҳиятига, ўтмишига, тақдирига, ҳаётий маслакларига, хоҳиш-иродасига ҳурмат-эҳтиром ётибди! Шўролар давлати айни шу муқаддас туйғуларни оёқости қилди-ку! Суверен бир мамлакат халқи хоҳиш-иродаси билан ҳисоблашмай, Афғонистонда ҳам социалистик тизимни ўрнатишдек калтабин ҳою-ҳаваслар "қанотида" СССРнинг мункиллаган раҳнамолари қандай офатларни ёғдиришмади?!

Халққа нисбатан беписандлик, зўравонлик билан уни синдиришга уриниш нималарга олиб келди?

Зўравон тизимнинг парчаланишига! Зўравон идеология кулининг кўкка совурилишига! Етмиш йиллик салтанатнинг тарих саҳнасини тарк этишига!.. Халқни ўйинчоқ деб билган, қулоқни кар, кўзни кўр қилиб уни муттасил алдаш, бутун бир халқни қонли қамчи остида тутиб туриш ва хотиржам яшаш ва гуллаб-яшнашни кўзлаган ҳар қандай қудратли кўринган тизимнинг ҳалокати муқаррар эканлигига!..

Президент воқеа-ҳодисаларнинг боришидан халқимиз бохабар бўлиши, эришилаётган ютуқларимиз халқимизнинг қўллаб-қувватлаши билангина мустаҳкамланишини бот-бот такрорламоқда. Ҳозирги мураккаб ва таҳликали бир пайтда фуқароларимиз ҳақиқатни ёлғондан, дўстни душмандан ажрата билиши муҳимлигини уқдирмоқда.

Юртбошимиз нутқ асносида ўша куни матбуотда эълон этилган Ўзбекистон – АҚШ ҳукуматлари ўртасида имзоланган ҳужжатларнинг алоҳида аҳамият касб этишига диққатни қаратди. (Мажлис танаффусида эътибор бердим, Меморандум, Қўшма баёнот матни босилган газеталар талаш бўлиб кетди.) Мазкур ҳужжатлар ҳеч муболағасиз айтиш мумкинки, Ўзбекистоннинг нафақат дунёнинг энг қудратли давлати билан ҳамкорликлар, балки ташқи сиёсат борасидаги тарихий аҳамиятга молик ютуқларидандир.

Жума куни мамлакатимизнинг Бош Қомуси – Конституция қабул қилинганининг 9 йиллиги муносабати билан бўлган тантанали йиғилишдаги нутқида мамалакатимиз Раҳбари доимо таъкидлаб келадиган яна бир муаммо - ҳаётимизнинг барча жабҳаларида қонун устиворлигига эришиш зарурлиги ҳақида алоҳида тўхталди. Чиндан ҳам, жамиятнинг демократлашувини, мамлакатимизнинг дунё ҳамжамиятидаги мавқеини ички ҳаётимизнинг эркинлашувисиз тасаввур этиш қийин. Афсуски, бундай даражага эришиш ҳам осон эмаслигини ҳаёт кўрсатмоқда. Конституциямиз ғоятда одилона ёзилган, у ҳар қандай халқаро стандартларга жавоб беради, бироқ унинг бандларида, мисраларида зикр этилган ва бутун халқимиз томонидан қўллаб-қувватланган талабларнинг ҳаётга татбиқ этиш борасида орзуларимиз кўплигича қолмоқда.

Қонунга ҳурмат туйғусини тарбиялаш ҳақида кўп ёзамиз, гапирамиз, тарғиб-ташвиқ этамиз, ҳатто халқнинг ҳуқуқий маданияти ночорлигидан ёзғирамиз. Лекин... лекин қонунни айни қонуншунослар поймол этса-чи? Мартабали курси эгалари бузаётган бўлса-чи?.. Унда додимизни кимга айтамиз?!

Юртбошимиз "Олдин ўзингга боқ, кейин ноғора қоқ" деган нақлни бежиз эслатмади. Ахир, **"Бошқалардан қонун ижросини талаб қилиб, ўзлари эса унга зид иш тутадиган айрим вазифада ўтирган раҳбарлар, ҳуқуқ-тартибот соҳаси ходимларининг хатти-ҳаракатини ана шу мақол мисолида яққол ифодалаш мумкин".**

Давлат Раҳбари айни шу масалада заифлигимиз ва оқсоқлигимиз сезилиб қолаётганидан куюниб гапирди. Назаримда, Юртбошимизнинг бундай ташвишларини матбуотнинг назоратчилик фаолиятини янада кучайтириш, матбуотдаги ошкоралик, фидойилик, иллатларни очиқ-ойдин эл-юрт назарига кўрсатиш билан енгиллаштириш мумкин. Дунёдаги энг демократик ва холис ниятли давлатлар билан ҳамкорликлар ўрнатиш орқали, улар ички ҳаётимиздаги барча соҳаларни эркинлаштириш борасида берадиган кўмакларига таянган ҳолдагина мана шундай ташвишларни енгиб ўтиш имкони туғилади. АҚШ Президенти Ж.Бушнинг мактубини диққат билан ўқийлик: **"Ўзбекистон демократия ҳамда мамлакат иқтисодиёти ва институтларини эркинлаштиришга қаратилган ислоҳотлар асосида суверенитети мустаҳкамланиб, қудрати ва фаровонлиги ошиб бораётган давлат сифатида ривожлангани сари, биз халқингиз учун улкан сиёсий ва иқтисодий эркинликларни таъминлаш мақсадида Сизни ҳар қадамда қўллаб-қувватлайверамиз".**

Мазкур мактубни АҚШ Давлат котиби К.Пауэлл мамлакатимиз Раҳбарига топширди. 9 декабрь якшанба куни неча йиллардан буён чивин учиб ўтмаган Термиз - Ҳайратон кўприги очилиб, қўшни Афғонистон халқига инсонпарварлик ёрдамлари олиб ўтила бошланди. Телеэкран орқали бу манзараларни томоша қилиб ўтириб, илоҳо бу кўприкдан фақат яхши ва тоза ниятли кишилар ўтса, фақат эзгу мақсадларга мўлжалланган юклар ташиб ўтилса деган ниятлар қилди халқимиз.

Жума куни бўлиб ўтган тантанали йиғилишда Президентимиз 2002 йилнинг Қарияларни қадрлаш йили деб эълон қилди! Ҳикматларга бой бу сўзлар замирида олам-олам эзгу орзулар, истаклар ётгани ҳамма-ҳамманинг оғзига тушиб улгурди!

Ўтган ҳафта Ўзбекистон учун ички ва ташқи сиёсат борасида шу қадар тиғиз ва шу қадар катта-кичик воқеа-ҳодисаларга бой бўлдики, уларни кузатиб туриб, улар ҳақида ўй-мулоҳазаларга бориб туриб, чиндан ҳам дунё глобаллашув асрига қадам қўйганига, яъни эндиликда ҳеч бир мамлакат ички ва ташқи муаммолар, таъсирлар, ҳамкорликлар борасида биқиқ ҳолда яшай олмаслигига, глобаллашув асри дунёвий мамлакатлар олдига очиқ ва дунё миқёсларида яшашни, меҳнат қилишни, ҳамкорлик алоқаларини ўрнатишни талаб қилишига имон келтирасиз.

Ҳурматли Президентимиз сессиядаги нутқида Ватанимизни борар манзили аниқ, рули ва елканлари мустаҳкам, салобатли ва бақувват кемага ўхшатди. Бу кеманинг сузиш йўлини белгилайдиган етакчиси борлигини таъкидлади. Дарҳақиқат, "Ўзбекистон" дея аталгувчи муҳаташам кема "Ер юзи" деб аталмиш баҳри уммон узра дадил сузиб бормоқда. У ёруғ манзилларни кўзлаб сузмоқда, дунёга маърифат ва эзгулик уруғини ёйиш, башарият толеи йўлида беминнат хизмат этиш ниятида ўз Етакчиси раҳнамолигида бошқариб борилмоқда.

Хуршид Дўстмуҳаммад

Абдулғани ЖУМА фотолари

Танлов

БИРИНЧИ ЎРИН УЧУН –1500000

Тошкент шаҳрида Республика Конституцияси ташкил топганлигининг 9 йиллиги муносабати билан "Конституциямиз — бахтимиз пойдевори" шиори остида Республика кўрик танловининг якунловчи босқичи бўлиб ўтди. Унда Республикадаги олийгоҳлар жамоалари иштирок этдилар.

Республика Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Ўзбекистон Бадиий академияси ва "Тасвирий ойна" ижодий уюшмаси билан ҳамкорликда ўтказилган ушбу тадбирда Самарқанд давлат университети жамоаси мутлақ ғолиб деб топилиб, биринчи ўринни қўлга киритди. Вазирлик томонидан ғолиб жамоага Фахрий ёрлиқ ва 1500000 (бир миллион беш юз минг) сўм миқдорида пул мукофоти топширилди.

Бир сўз билан айтганда, бу мукофот университетда Республика Конституциясини ўрганиш борасида қилинган ишларга берилган муносиб баҳодир.

Убайдулла ХЎЖАНИЁЗОВ,
"Ҳуррият" мухбири

Эҳтиром

ЭЛНИ СЕВГАН САНЪАТКОР

Мен элимнинг ширинсухан лабиман,
Кўкси узра уриб турган қалбиман.
Севги учун, гўзаллик учун, дўстлар,
Қарисам ҳам ўша-ўша Набиман.

Улкан актёр Наби Раҳимов мана шундай тўртликни битган экан.

Ўзбек Миллий академик театрида севимли саҳна ва экран санъати устаси Наби Раҳимов таваллудининг 90 йиллигига бағишланган хотира кечаси бўлиб ўтди. Сўзга чиққанлар севимли санъаткоримизнинг хушчақчақлиги, фидойи ва меҳнатсеварлиги, яратган бетакрор образлари ёшлар учун ибрат бўлишини таъкидладилар.

Ёқуб Аҳмедов, Исамат Эргашев, Ёдгор Саъдиев, истеъдодли сўз устаси Ғофир Мирзабоев устознинг ўзбек театр ва кино санъатига қўшган ҳиссаси ҳақида, у билан бўлган ҳангомалар, воқеаларни айтиб, кечага йиғилган санъаткорнинг ҳақиқий мухлисларини хушнуд қилдилар.

Барча театр вакиллари устозларини хотирлаб кечага ташриф буюрдилар. Муқимий номли мусиқали драма театри, Йўлдош Охунбобоев номидаги Ёш томошабинлар театри актёрларининг чиқишлари ва "Баҳор" рақс ансамбли раққосалари ижро этган рақслар кечага алоҳида файз киритди.

Шунингдек, Маннон Уйғур номидаги Тошкент давлат санъат институти талабалари тайёрлаган саҳна кўриниши ҳам йиғилганларда катта таассурот қолдирди.

Санъаткорнинг сўнгги кунларигача бўлган даврда Ғайрат Убайдуллаев томонидан тайёрланган видеолавҳаларни кўрган томошабинлар ўзларини севимли санъаткор билан унинг охирги дамларигача ҳамнафас бўлгандек ҳис қилдилар.

Шаҳноза ҒОИПОВА,
Нилуфар ПИРМАТОВА

Обуна-2002

"ҲУРРИЯТ" ГРЕКЧА ЧИҚСА...

"Ҳуррият"нинг бағри дўсту биродарлар учун ҳамиша очиқ. Севимли газетамиз учун Ҳиндистону Хитой, Францияю Германия бир қадам. Индонезиялик мухлисимизнинг таҳририятдан изи совумай, Токиодан япон ўртоғимиз қўнғироқ қилиб қолди. Буёғини сўрасангиз, грециялик мухлисимиз Георг Жон Кеманесдан мактуб олиб турибмиз. Гарчи бировнинг ишониб ёзган хатини бошқаларга дастурхон қилиш одобдан бўлмаса-да, Сиз — "Ҳуррият"ни қўлдан қўймай ўқиб бораётган мухлисларимиздан яширадиган сиримиз йўқ, ошкор қилсак, битта хатни ошкор қилибмиз-да!

"Сизларга хат ёзаётганимдан бошим осмонда, — деб бошлабди мактубини Георг Жон Кеманес. — ***Адолат ва ҳақиқатни ҳимоя қиладиган, ўз юртининг муқаддас гўшалари ва маданиятини дунёнинг барча пучмоқларига овоза қилаётган Сиздек бағридарё инсонлар билан фикрлашаётганимдан мамнунман. Сиз, "Ҳуррият"чиларнинг вазифангизнақадар машаққатли эканини дилдан ҳис қиламан ва ишларингизда муваффақиятлар тилайман.***

Мен Ґрециянинг оддий фуқаросиман. Ҳисобчи бўлиб ишлайман. Ёшим қирқ бешда. Фай билан турмуш қурганимизга ҳам анча бўлди, икки нафар боламиз бор — Криса ва Лефтерис. Ўзим Чолкисда туғилганман, ҳозир ҳам оилам билан шу ерда яшайман. Чолкис замонавий Грециянинг жуда ҳам гўзал шаҳарларидан биридир. Мен туғилган шаҳар, қолаверса, у жойлашган Эвиа ороли бамисоли кичкина жаннатга ўхшайди. Шаҳримизда "жумбоқли сув оқими" деган ажойиб ва ноёб жой бор. Дарёнинг маълум бир йўналишидаги бу сув оқими ҳар олти соатда тўрт билан олти нот ўлчами оралиғида "ўйнаб" туради.

Менинг бир қанча севимли машғулотларим бор. Тиниб-тинчимаган одам эмасманми, доимо ўз шаҳримдан ташқарида бўлаётган воқеаларни ўрганиш истаги билан яшайман. Бир ҳисобда "Ҳуррият"дан кўп-кўп ахборот оламан. Шу боисдан ҳам сизлар билан мунтазам алоқа қилишга қарор қилдим.

Бироқ ўзбекча ўқишга қийналаман, баъзан "Ҳуррият"нинг инглизчаси, кейин грекчаси тезроқ чиқсайди", — деб қоламан.

Сизларга самимий эҳтиром билан,

Георг Жон КЕМАНЕС

Греция,
Чолкис шаҳри".

Ана шунақа гаплар, муҳтарам мухлис. Георг Жоннинг мактубини ўқиб, айниқса унинг "Ҳуррият"ни грек тилида ўқиш истаги борлигини билиб, рости гап, биз ҳам Сиздек тўлқинланиб кетдик. Вақти соати келиб газетамиз инглизча, немисча, ҳабашча... ва бошқа тилларда чиқишига шубҳамиз йўқ. Хорижлик мухлиснинг ниятини тушунса бўлади. Аммо газетамизни она тилингизда ўқиш Сизга сира ҳам малол келмаётганлигига имонимиз комил.

"Ҳуррият"нинг билагидан маҳкамроқ тутсангиз, келгусида ҳам кам бўлмайсиз. Бунга ўша, Сиз билган "Ҳуррият"чилар кафил!

Хотира

ҲАЙИТ АЙЁМИ ЭДИ...

Ўша пайтлар мен боғчага борардим. Ҳайит байрами куни отам онам, акам ва мени қишлоғимиздаги боғга айлантиргани олиб бормоқчи эканликларини айтдилар. Хурсанд бўлиб кетдик. Янги-янги кийим-бошларимизни кийиб, ҳозирлана бошладик. Шунда тўсатдан акам бирдан хомуш тортиб қолди.

— Нима гап? – сўрадилар дадам.

— Мен мактабга, ўқишга боришим керак. Ўқитувчимиз уришадилар...

Отам "Ўқишинг бошлангунича мактабингга борасан", деган гаплар билан бизни боғга – сайлга олиб кетдилар. Анча бирга юрдик, конфетлар, музқаймоқлар едик. Лекин акамнинг кўнгли сира жойига тушмади. У нуқул мактабдаги ўқишидан қолаётганига, бунинг учун муаллимидан дакки эшитишидан хавотирда эди. Ваҳоланки, у эндигина учинчи синфда ўқир эди...

Энди эса, ҳайитнинг биринчи кунлари қонуний дам олиш куни деб эълон қилинган. Диний қадриятларни эъзозлаш кунига, байрамона ўйин-кулги, меҳр-оқибатлар кўрсатиш кунига айланди. Бу кунларнинг қадрига етиш учун эса, ўша шўролар даври ҳайит кунларини эслаб қўйиш фойдадан холи бўлмас...

Зебо НАМОЗОВА,
ЎзДЖТУ толибаси

Тадқиқот

ТАҚДИРДОШЛАР ИЗЛАРИНИ ИЗЛАБ

Қулоқлаштириш даври архивлари қаерга йўқолган?

1989 йил сентябрь ойида "Правда Востока" газетасида "Отзовитесь!" сарлавҳали мақолачам эълон қилиниши менинг архив ҳужжатларини қидиришимга туртки берди. Унда 1930-1931 йиллари республикамиздан Украинанинг Херсон вилоятига сургун қилиниб, очарчилик даврида ота-онасиз қолиб, урушгача "Новая Маячка" болалар уйида тарбияланиб, болалар уйи Астрахань шаҳрига кўчирилгач, ўша ерда муқим яшаб қолган тақдирдошларимиз Алишер Шодмонов ҳақида ёзилган эди. Мен Алишерга икки марта хат ёзиб, жавоб ололмадим. Кейин бу хат 1990 йил 16 январда "Туркистон" газетасида "Ўзбекистонни соғиндим" сарлавҳаси остида чиқди.

Шундан сўнг менда сургун қилинган тақдирдошларни ва уларнинг ноҳақ жабрланган фарзандларини, архив ҳужжатларини ҳам қидириб топиш истаги пайдо бўлди. 1990 йил 5 июнда Скадовск туман ижроқўми раисига қулоқ қилиб, ўша ерда яшаб, ўша пайтдаги совхозларда меҳнат қилган ватандошларимизнинг рўйхатини юборишни сўрадим, хат ёздим.

Ижроқўм раиси Е.Губарнинг менга юборган жавоб хатида бу масалани ҳал этишнинг имконияти йўқлиги, уруш ва урушдан аввалги давр архивлари йўқ бўлиб кетганлиги айтилган, бу масала юзасидан Антоновка қишлоғида жойлашган Украина гуруччилик совхоз-техникумига ҳамда Херсон вилояти ички ишлар бошқармасига мурожаат қилишни маслаҳат берилган эди.

Урушдан кейинги даврда 1- ва 2-пахтачилик совхозларининг маркази Антоновка қишлоғида бўлиб, у Червоно-Зирько дейиларди.

Мен Антоновка қишлоғидаги Украина гуруччилик совхоз-техникуми раҳбариятига юқоридаги мавзуда хат ёздим. Бир ойдан сўнг хўжалик раҳбари Ванцевскийдан жавоб хати келди. Унда урушдан аввалги йиллардаги архив йўқ бўлиб кетганлиги, урушдан кейингиси ҳам ертўлада сақланганлиги боис яроқсиз ҳолга келгач, ташлаб юборилгани ёзилган эди. Ванцевский менга бу масала юзасидан қўшни қишлоқлар: Птаховка, Карга ва Чолбаси советларига мурожаат қилишим мумкинлигини ёзган эди.

Мен 80-йилларда Херсон вилоятининг Скадовск туманига борган кишилардан бу тўғрида сўраганимда, улар юқорида номлари қайд этилган қишлоқларда ҳам сургун қилинганлар тўғрисида ҳеч қандай маълумот сақланмаганлигини айтишганди. Шундан сўнг мен Херсон вилояти ички ишлар бошқармасига, вилоят давлат хавфсизлик қўмитасига, ижро маркази ва прокуратурасига хатлар ёздим.

Жавоб хатларининг мазмуни бир хилда эди: Ўзбекистондан сургун қилинган оилалар тўғрисида архив ҳужжатлари сақланмаган, бу тўғрида сиз ўзингиз яшаб турган республика, вилоят маъмурий идораларга мурожаат қилишингиз керак, дейилган эди. Шундан кейин мен Херсон вилояти Давлат архивига мурожаат қилиб хат ёздим. Архив директори Рилеевнинг жавобида 1930-1931 йилларда Ўзбекистондан сургун қилинганларнинг архив ҳужжатлари вилоят архивига келиб тушмаган, "Сиз бу тўғрида ўзингиз яшаб турган жойингиздаги архиварга мурожаат қилинг", дейилган.

Мен унгача Тошкент шаҳар Чилонзор кўчасидаги республика Марказий Давлат архивига, Тошкент вилояти архивига, Қибрай тумани архивига кўп маротаба борганман. Аммо бу архивларда қулоқлаштириш даврига оид бирорта ҳужжат сақланмаган ёки олиб қўйилган.

Херсон вилояти архивидан олинган хатдан кейин не-не умид билан республика Ички ишлар вазирлиги, Давлат хавфсизлик қўмитаси, ҳатто колхоз ва совхозлар қурилиши тарихи институти архивларига ҳам бордим. Аммо...

Хуллас, икки йилдан ортиқ югур-югурлар, йигирмадан ортиқ турли мутасадди идораларга ёзилган хатлар, асаббузарликлар ҳеч қандай самара бермади.

1993 йилнинг май ойи эди. Ҳонадонимизга қозоқ миллатига мансуб икки киши кириб келишди. Улардан бири: "Тўғри келаяпмизми, Собир Мўминов сиз бўласизми?" деди. "Кираверинглар, менман", деб меҳмонларни хонага таклиф қилдим. Бир пиёла чойдан сўнг муддаога ўтишди. "Қатағон қурбонларимиз. Ўша сиз сургунда бўлган Скадовск туманининг 1-пахтачилик совхози ҳудудида яшаганмиз. Оталаримиз урушгача ўша совхозда ишлашган", дейишди. Улар Тошкент вилоятининг Юқори Чирчиқ туманидаги Янгибозор қишлоғидан қулоқ қилинган деҳқонларнинг фарзандлари бўлиб, гўдаклигидан мен каби минг бир азоб-уқубатларга дучор этилган эканлар. "Қаерда яшагансизлар? Аниқроқ айтинглар", дедим мен. "IV бўлимнинг 2-базасида", деди улардан бири. Улар газетада чиққан мақоламни ўқишиб, мени қидириб келишган экан. Мен улардан қандай ҳужжатлар сақланиб қолганлигини сўраганимда, улар менга 1946 йилда Херсон вилояти ИИБ томонидан берилган маълумотномани ва Скадовск туманидаги Радгоспен қишлоқ советидан юборилган маълумотномани кўрсатишди.

Маълумотномадан урушдан кейинги йилларда Скадовск тумани ҳудудида яшаган собиқ қулоқларнинг архив ҳужжатлари ўша қишлоқ советида сақланганлиги маълум бўлди. Мен маълумотнома манзилини ёзиб олдим. Меҳмонлар мендан қатағон қурбонлари уюшмаси фаолияти ва ўзларини қизиқтирган бошқа масалалар тўғрисида сўрашди. Уларни кузатиб қўйгач, мен ўша куниёқ собиқ Радгоспен қишлоқ совети раҳбариятига хат ёзиб, унга ҳозирги пайтда Тошкент шаҳрида ва Қибрай туманида яшаётган 38 нафар тақдирдошимнинг исм-шарифлари ёзилган рўйхатни илова қилиб, уларнинг ўша ҳудудда яшаганликлари ва ишлаганликларини тасдиқловчи маълумотнома юборишларини илтимос қилдим.

Хатимга бир ойдан сўнг Радгоспен қишлоқ совети раиси Е.Дуцардан жавоб келди. Унда 17 кишининг исм-шарифи ёзилган 6 та оила аъзолари учун маълумотлар сақлангани тўғрисида маълумотнома бор эди.

Оллоҳ таолога минг бор шукрлар бўлсинки, маълумотномада бизнинг оиламиз ҳам қайд этилган эди. Бироқ унда бизнинг 1944-1948 йиллардагина ушбу ҳудудда яшаганимиз айтилган, 1930-1943 йилларга оид ҳужжатлар эса уруш туфайли сақланмаган экан.

Маълумотномани севинч ёшлари билан бир неча марта ўқиб чиқдим. Ахир мен бундай маълумотнома олиш учун 2 йилдан ортиқ ўнлаб идораларга бир неча мартадан қатнадим. 20дан ортиқ мутасадди идораларга, ташкилотларга 2-3 мартадан хат ёзишимга тўғри келди. Қанчадан-қанча қимматли вақтимни сарфладим. Соғлиғим заифлашди. Асабим бузилди. Шундан сўнг озгина бўлса-да, адолат борлигига ишонч ҳосил қилдим.

Скадовск тумани фашизм қуршовидан 1943 йилнинг октябрь ойида озод этилган эди. Сургун қилинганларга 1945 йилдан бошлаб ўз юртларига қайтишга рухсат берила бошлаган. Республикамиз ҳудудидан 1930-1931 йилларда Украинага сургун қилинган юртдошларимиз 15-18 йил сургун азобини, 2 йил фашизм қуршови азобини бошларидан кечириб, ота-онаси ва яқин жигарларини ўзга юрт тупроғида қолдириб, 1945-1948 йилларда ўз ватанига қайтишга муваффақ бўлганлар.

Бундан 5-6 йил муқаддам Қибрай қишлоғидаги бир тўйда қулоқ қилинганларнинг архив ҳужжатлари тўғрисида гапириб қолишди. Шунда мен: "Қибрай тумани архивида 1939 йилгача ҳеч қандай ҳужжатлар сақланмаган. Улар қаерга йўқолган?" деб сўраганимда, кекса отахонлардан бири: "Урушгача бўлган архив ҳужжатлари фалончининг томига яшириб қўйилган", деди. Нима сабабданлигини сўраганимда, отахон у ёқ-бу ёққа қараб олди-да, "50-йиллар охирида шахсга сиғиниш даври қораланиб, қатағон қурбонларини оқлаш тўғрисидаги фикрлар халққа ошкор бўла бошлагач, қатағон-қулоқлаштириш даври ташаббускорлари, жиноятлари фош этилишидан қўрқиб, архив ҳужжатларини яшириш ва йўқ қилишдан бошқа илож тополмаганлар", деди. Бошқалар ҳам бу гапни маъқуллашди.

Шунда мен отахонга: "Энди бу ишда кимни айблаш мумкин-у, кимни жазолаш керак? Ахир ҳар бир архив ҳужжати инсон тақдири, инсон умрининг кўзгуси-ку!" деганимда, отахон: "Энди, ука, айбдорлар ҳам, жабрланганлар ҳам "кўкариб чиққан". Энди кеч бўлди. Уларни яратганнинг ўзи жазолайди", деди. Ҳақ гап.

Мустақилликка эришганимиздан сўнг ўқимишли, масъул ишларда ишлаган кекса бир отахон ўтмиш хотираларини эслаб, шундай деган эди: "Н.Хрушчев давлат раҳбари сифатида жуда муғомбирона иш юритган экан. У аввал Сталиннинг жиноий ишларини фош этган бўлса-да, бу ишни охирига етказмади. Сиёсатшуносларнинг таъкидлашича, Хрушчев урушдан аввалги йилларда Украина партия ташкилотига, сўнгра Москва шаҳри ва вилояти партия ташкилотларига раҳбарлик қилган даврларидаги маърузаларида ҳар доим "халқ душманлари"га қарши курашни кучайтириш лозимлигини эслатиб турган. Ҳатто ВКП(б) МКнинг XIX съездида ҳам Берия Маленковни танқид қилиб, ўз нутқида "халқ душманлари"га қарши курашиш тўғрисида гапирмади, деб уни айблаган. Сўзга чиққан Хрушчев эса бу масалада Берияни ҳимоя қилган. 1962 йилга келиб Хрушчев давлат ва партия аппаратларидан ўз рақибларини чиқариб ташлагач, унинг буйруғи билан "халқ душманлари"га қарши курашни кучайтириш тўғрисидаги маърузалари архивлардан олиб ташланган. Хрушчевнинг буйруғи билан 1930 йил 1 февралдаги "СССРда қулоқларни синф сифатида тугатиш тўғрисида"ги фармон эса ўз кучини йўқотган, деб бекор қилиниб, қулоқлаштириш даври ҳужжатлари архивлардан олиб ташланган экан. Шу боис, архивларда қулоқ қилиш даври архиви сақланмаган".

Гап шундай, азизлар! Қулоқлаштириш даври архив ҳужжатларининг тақдири ана шундай масъулиятсизлик туфайли ўз умрини тугатган экан. Қулоқлаштириш даври архив ҳужжатлари фақат бизнинг Қибрай туманидагина эмас, балки республикамизнинг барча вилоят ва туманларида ҳам йўқ қилиб юборилган.

Собир МЎМИНОВ

Обуна

Эркин бозор шароитида газета-журналларнинг кўпайиши ўзига хос ижодий муҳитни юзага келтираётгани сир эмас. Бироқ тарқатувчилар ўртасида шиддатли рақобат кетаётибдики, бу ҳол нашрларни эгаларига етказиб беришда янгидан-янги тажрибаларни амалиётга қўллаш имконини бермоқда.

Қуйида мухбиримизнинг "DAVRIY NASHRLAR" агентлиги молия ишлари бўйича директори Вадим Игоревич Умрихин ва "BTL - TEZKOR" масъулияти чекланган жамият директори Раиса Хусаиновна Крапивка билан қилган давра суҳбатида матбуот тарқатишнинг бугунги муаммолари ҳақида сўз боради.

ГАЗЕТАНГИЗ ЖОЗИБАДОР БЎЛСА...

Бас, обунадан қийналмайсиз

МУХБИР: — **2002 йил учун обуна мавсуми қандай бормоқда?**

В.УМРИХИН: — Келгуси йилги даврий нашрлар обунаси бу йилгисидан унчалик ҳам фарқ қилмайди. 2002 йил обунаси "Асаларичи", "Экспресс-инфо", "Инфо-ворд", "Тасвир-спорт" ва "Тасвир-ТВ" каби янги газеталар, "Компас", "Лазокат-дайджест", "Иқтисодиёт адабиётлар дайджест" ва бошқа шунга ўхшаш журналлар билан характерланади. Обуначиларга ҳали яхши таниш бўлмагани бу газета-журналларнинг таҳририятлари ҳамда ишбилармон-тарқатувчилар зиммасига вазифалар юклайди.

Р.КРАПИВКА: — *Маҳаллий нашрларга обуна бирмунча ўсди, Россия матбуотига обуна эса бир қадар пасайди.*

МУХБИР: — **Қандай газеталарга талаб юқори?**

В.УМРИХИН: — "DAVRIY NASHRLAR" агентлиги обуначиларининг талаблари "Халқ сўзи", "Народное слово", "Правда Востока", "Ҳуррият", "Налоговые и таможенные вести", "Солиқ ва божхона хабарлари", "БВВ" газетаси, "Рынок, деньги и кредит" журнали ва "Оптовик", "Пресстиж" ҳафталикларига нисбатан барқарордир.

Обуначиларнинг "Химия природных соединений", "Сельское хозяйство Узбекистана", "Общественное мнение и права человека", "Экономическое обозрение", "Ўзбек тили ва адабиёти" каби ихтисослашган журналларга қизиқишлари тобора ошаётганлиги тенденциясини таъкидлаш мумкин. Шунингдек, уларда "Собрание законодательных актов РУ", "Бюллетень нормативных актов РУ", "Финансовое законодательство" ва шу каби ахборот-маълумотнома нашрларга доимий қизиқиш мавжуд.

Биз обуначиларнинг минтақавий матбуот нашрларига қизиқишлари юқорилигини ҳис қиламиз.

Р.КРАПИВКА: — *"BTL - TEZKOR" обуначиларининг "НТВ", "Халқ сўзи", "Народное слово", "Труд", "Труд-7" ва "Аргументы и факты" газетасига талаби юқоридир.*

МУХБИР: — **Баъзида тарқатувчилар ўртасида обуначини "овлаш" кетяпти, деган мулоҳазалар қулоққа чалинади. Сизларнинг бу борадаги фикрингиз қандай?**

В.УМРИХИН: — Биз обуначиларни бамисоли ўрмонлардаги сингари овламаймиз. Бироқ ўзимизнинг доимий обуначиларимизни қўлдан чиқармасликка, янгиларини кўпайтиришга ва улар учун нашрлар етказишнинг замонавий, бирмунча қулай ва фойдали шароитларини яратишга интилишимиз табиий.

Р.КРАПИВКА: — *Мижозларни "овлаш" тўғри келмайди, бизнинг ишдаги барқарорлигимиз қадрдон обуначиларимиз базасида янгиларини жалб этишдир.*

МУХБИР: — **Матбуот нашрларини тарқатиш ва обуна уюштириш жараёнида қандай муаммолар учраяпти?**

В.УМРИХИН: — Бизнинг ноширлар билан муаммоларимиз умумий — қоғоз нархи, босмахона ва транспорт харажатларининг ошиши, нашр баҳосининг ўсиши ўқувчилар талабига таъсир этмай қолмаяпти. Нашрнинг ахборотга бойлиги ва мазмун-мундарижаси ҳам муҳим аниқловчи омил бўлиб қолмоқда.

Р.КРАПИВКА: — *Биз юзма-юз келадиган муаммолар қуйидагича: айрим газета-журналлар нашрнинг навбатдаги сонини босиб чиқаришни кечиктиради ёки тарқатувчи учун таҳририятни умуман ёпиб қўяди. Ҳолбуки, ношир мижознинг нашр учун тўлаган тўловига тарқатувчи билан бир хилда жавобгардир.*

МУХБИР: — **"Ҳуррият" мустақил газетасининг тарқалиши борасида қандай истакларингиз бор?**

Р.КРАПИВКА: — *"Ҳуррият"нинг келгусида янада кенгроқ ёйилиши учун нуфузли газета-журналларга реклама бериш, тарқатиш билан шуғулланувчи агентликларга газетанинг рекламали намуналаридан намойиш этиш зарур. Шунингдек, газета қизиқарли ва жозибадор бўлмоғи лозим.*

В.УМРИХИН: — Газетангизда ўзбек халқининг тарихи ва маданиятига доир эксклюзив материалларни кўпроқ берсаларингиз, бу — қўшимча ўқувчилар аудиториясини ўзига жалб қилади.

МУХБИР: — **Вадим Игоревич, "Ҳуррият" мустақил газетасининг маҳаллий ва халқаро авиалинияларда тарқатилиши қандай кечмоқда?**

В.УМРИХИН: — Ушбу нашрни ташқи ва ички авиарейсларда тарқатиш агентлик фаолиятининг асосий йўналишларидан ҳисобланади. 2001 йил бошидан "Ҳуррият" мустақил газетаси айни йўналишларда беш юз нусхадан тарқатилди. Сўнгра яна шунча қўшимча олинди.

Газетангизга бўлган талабдан келиб чиқиб, агентлик унинг кўламини оширишга тайёр.

МУХБИР: — **Газеталаримизга Ўзбекистондан ташқарида ҳам талаб мавжудми?**

Р.КРАПИВКА: — *"BTL - TEZKOR" нашрлар тарқатишни фақат республика ичкарисида амалга оширади.*

В.УМРИХИН: — "Ҳуррият" мустақил газетасини Республика ташқарисига тарқатиш учун нашрни халқаро каталогга киритиш зарур бўлади. Шундай кейин газетангизга Ватанимиздан ташқарида талаб янада ортади.

Суҳбатни Норали ОЧИЛОВ ёзиб олди.

Изоҳ

ДЕҲҚОНОБОДДАН ШИКОЯТ КЕЛДИ

Уларда икки оила ҳаётидаги ташвишлар қаламга олинибди

Қашқадарё вилояти Деҳқонобод туманидан таҳририятга юборилган икки шикоят хатининг мазмуни деярли бир-бирига ўхшаш. Икки оилада ҳам тўшакка михланган ногиронлар яшайди. Икки оила ҳам ҳақиқат, адолат истаб, уларга тегишли муаммоларни вақтида ҳал этмаётган мутасаддилар эътиборсизлигидан арз қилишган.

Биринчи шикоят. *Шикоятчи — тумандаги Ибн Сино номли ширкат хўжалигининг бош чўпони Нарзулло Норқобилов.*

Ариза мазмуни: хўжалик раиси Нарзуллобойнинг отаридаги молларни олиб қўйиб, ўзини кўчага қувиб солган. Раис — чўпон ўртасидаги низо саккиз ойдирки, охири кўринмайди.

Нарзулло Норқобилов чўпонлик таёғини кеча олганлардан эмас. Узоқ йиллардан буён шу касбнинг нонини еб келади. 1996 йили бош чўпонликни қабул қилди. Шунча йил дуппа-дуруст ишлаб юрганди ҳам. Раис билан ораларидан оламушук ўтдими, апрель ойининг бошларида (гарчанд ҳеч қандай камомад бўлмаса-да) моллар қайтариб олинди. Нарзуллобой сабабини суриштирди. Раис: "тўлни бажармадинг, режадан чиқмадинг", деб столни асабий муштлади.

Раис билан чўпон орасидаги жанжалга ҳакамлик қилмоқчи эмасмиз. Биз масаланинг бошқа жиҳати билан қизиқдик. Нега шунча вақтдан буён бу можарога барҳам берилмади? Ёки Деҳқонободдек туманда оддийгина келишмовчиликни бартараф эта оладиган, келишмовчилик сабабини ўрганиб, хулоса берадиган мард топилмадими?!

Бизнингча ҳам ана шундай мард топилмаган кўринади. Йўқса, Республика Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил январида қабул қилган 12-сонли "Ижро интизомини мустаҳкамлаш тўғрисида"ги қарорининг бандлари нега кўр-кўрона бажарилмади? Ахир ўша қарорда ҳар қандай ариза ва шикоятлар, ёзма мурожаатлар ўн кун, узоғи билан бир ой муддатда ҳал этилиши кўрсатилган. Бу меъёр ҳаммага баравар тегишли, бинобарин, уни бузишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Табиийки, Н.Норқобилов, моллар қайтарилиб олингач, ишсиз қолади. Ана шунда чўпон акамиз адолат излаб туман ҳокими ҳузурига боради. Икки йилдан буён давом этаётган сув танқислиги туфайли тўл мавсумида чиқим кўпайгани, бундай офат бошқа чўпонларни ҳам четлаб ўтмаганлигини тушунтиради. Қолаверса, раиснинг ҳам камчиликларини бир-бир айтиб беради. Маълум бўлишича, чорвани омухта ем ва хашак билан таъминлаш унутиб қўйилган экан. Оқибатда Н.Норқобилов чорвада касаллик кўпайганлиги хусусида туман бош ветеринар врачига мурожаат қилади. Бу мурожаат раисга ёқмайди...

Хуллас, ҳоким номига ёзилган ариза мазмунан ҳал этиш учун туман қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармасига бир ойлик ижро муддати билан жўнатилади. Аммо хат хатлигича қолиб кетади. Шу давр ичида бошқарма ижро интизоми назоратчиси томонидан уч марта огоҳлантирилади.

Бу орада шикоятчи Н.Норқобиловнинг турмуш ўртоғи ушбу машмашалар зарбига дош беролмай, қон босими кўтарилиб, 1-гуруҳ ногиронига айланади. Муз ўрнидан кўчмагач, Нарзулло аканинг қизи ва келини иккинчи марта туман ҳокимига ариза киритишади. Ушбу шикоят ижроси эса яна бошқармага, чорва бўлими бошлиғи Султонмурод Эшбоевга чиқарилади. Аммо Султонмурод ака ҳам шикоятни муддатида ҳал этишга шошилмади.

Муаммо эса ҳануз очиқ, яна қанча вақт шу ҳолат давом этади, буёғи ўзига маълум...

Иккинчи шикоят. *Шикоятчи — тумандаги Охунбобоев маҳалласида яшовчи фуқаро Расул Арзиқулов.*

Шикоят мазмуни: Расул аканинг умр йўлдоши Норбиби опа бир вақтда бир неча хилдаги оғир хасталикка чалинган. Уч марта жарроҳлик операциясини ўтказган. Амалдаги тартиб бўйича биринчи гуруҳ ногиронлиги белгиланиши лозим бўлса-да, ТМЭК (Тиббий меҳнат экспертиза комиссияси) назоратидан сўнг Н.Улашевага 2-гуруҳ ногиронлиги белгиланган.

Аввалига туман ҳудудидаги 2-ТМЭК аъзолари Норбиби Улашева ўзлари мустақил ҳаракат қила олишлари, бинобарин, бировларнинг назоратига муҳтож эмаслигини таъкидлади. Бунгача биз Н.Улашева хонадонида бўлганимиз ва у кишининг тамоман ётиб қолганини эслатиб ўтгач, ТМЭК аъзоларини бемор ҳузурига бошладик.

Бемор аҳволини кўзлари билан кўриб, назоратдан ўтказган мутахассислар ҳақиқатан ҳам Норбиби опанинг бугунги аҳволи 1-гуруҳ ногиронлигига тўғри келишини тан олишга мажбур бўлди.

Ҳақиқатан ҳам уч марта оғир операцияни бошдан кечирган Норбиби опа охирги муолажадан сўнг умуман ётиб қолганлар. Гарчанд комиссия аъзолари беморга 1-гуруҳ ногиронлиги белгилаш зарур эканлигини таъкидлаб турган бўлсалар-да, уларга боғлиқ бўлмаган яна бир чатоқлик бор эмиш. Яъни, 1-гуруҳ ногиронлик даражасини фақат ва фақат вилоят миқёсидаги комиссия аъзолари белгилашармиш. Туман ТМЭКлари эса хулоса беришлари мумкин экан.

Ҳар ҳолда, тўшакда умрбод ётиб қолган Норбиби опага 1-гуруҳ ногиронлик тавсия этиш учун оз бўлса-да илинж бор экан. Энди меҳнатга лаёқатсизлик даражасини аниқловчи вилоят миқёсидаги комиссия аъзоларига инсоф берса бўлгани. Ҳамма нарса жойига тушиши, бинобарин, ётиб қолган ногирон беморга қарашиб, ўзлари ҳам деярли ногирон бўлиб қолган Расул ота хонадонининг арзи-додига қулоқ тутувчилар ҳам топилиб қолишига уларда умид уйғотдик.

Бир тумандаги ёнма-ён маҳаллаларда истиқомат қилувчи икки оила ташвиши ҳақида кўрган-кечирган, билганларимиз шу. Бу муаммолар журналист суриштирувидан сўнг қай тахлит ҳал этилганини Деҳқонобод туман ҳокимлиги ва тегишли идоралардан келадиган жавоб хатлардан билиб олармиз.

Даврон ОРИПОВ,
"Ҳуррият"нинг махсус мухбири

Шикоят

ҚАЙСИ БИРИГА ЧОПАЙ?..

Аёл киши учун турмуш бузилиши нечоғли оғир эканини ҳаётнинг аччиқ-чучугини тотган ҳар банда яхши ҳис қилади. Мен айни кунларда ўшандай оғриқли жараённи бошдан кечирмоқдаман.

Бир дунё орзу-умидлар билан 1988 йилда турмуш қургандим. Бир йил ўтиб, фарзандли бўлдик: ўғил. Бироқ 1991 йилда турли сабабларга кўра турмуш ўртоғим билан қонуний ажрашдик.

Орадан бир йил ўтиб, хўжайинимнинг тавба-тазаррулари ва қоп-қоп ваъдаларига ишониб, қолаверса, ўғлимизнинг келажагини ўйлаб, оилам тикланишига рози бўлдим.

1993 йилда иккинчи ўғлимиз дунёга келди. Бу орада турмуш ўртоғим ички ишлар идорасига ишга ўрнашди. Топиш-тутиши ёмон эмас, рўзғоримизга барака ҳам кириб қолди. Бу орада хўжайиним ишини Тошкентга кўчирди. Дастлаб ички ишлар вазирлигида, сўнг Тошкент вилояти ҳамда Зангиота тумани ИИБларида ишлаб юрди.

Бироқ аёл кишининг кўнгли совумасин экан. Муттасил жанжал, тазйиқ ва хўрликларга чидолмай, шу йилнинг бошларида яна ажралишга қарор қилдим.

Шу йилнинг февраль ойида никоҳни бекор қилиш, мол-мулкни бўлиш ҳамда ўзим рўйхатда турган уйга мажбурий киритиш ҳақида Мирobод туманлараро фуқаролик судида даъво қўзғадиму, сарсон-саргардонлигим бошланди.

Қонунга кўра эр ва хотиннинг никоҳда бўлган даврда топган умумий мулки тенг иккига бўлиниши керак. Биз ҳам никоҳ давримизда унча-мунча мулк орттирган эдик: Тошкент шаҳрида иккита уй, автомобиль, туғилиб ўсган шаҳримиз Қўқонда ҳам яна битта уй... Тошкентдаги уйларимиз пойтахтнинг иккита туманида жойлашган. Суд ишни кўриш жараёнида "дело"ни иккита алоҳида иш юритувга ажратиб, бирини Мирободда олиб қолди, иккинчисини Яккасаройга юборди. Хуллас, денг, бир вақтнинг ўзида бир мазмундаги даъво бўйича Тошкентнинг икки туманидаги фуқаролик судида, бу ҳам етмагандек, у ёқда Қўқон шаҳар туманлараро фуқаролик судида иш кўрила бошланди. Мен эса мана бир неча ойдирки, учта суд орасида сарсонман. Иш тайинланган кунда кўрилса кошкийди. Қўқонга борсам гоҳ жавобгар келмай, суд танаффус эълон қилади, то водийдан келгунимча Яккасарой ёки Миробод туманидан чақирув қоғози келади. Гувоҳ бўлиши мумкин бўлган қўни-қўшниларга илтимос қилиб гоҳ Қўқондан Тошкентга чопаман, гоҳо тошкентлик гувоҳ билан Қўқонга... Ҳаммасида шу аҳвол... Бирига бориб, иккинчисига келгунимча камида икки-уч кун, ҳатто ҳафталаб, ойлаб вақт кетиши натижасида судларнинг бири "Даъвогар келмагани учун" деган асос билан иш юритишни тугатиб қўя қолади... Бошингни қай деворга уришни билмайсан. Бу ёқда икки нафар фарзанд, бири автоҳалокат натижасида саломатлиги жиддий бузилган. Дадасининг аҳволи эса...

Даъвогар — битта, жавобгар ҳам бир, низо мазмунига кўра фақат иккала томонгина ҳал этиши мумкин.

Учала фуқаролик ишини бирлаштириб кўришни сўраб бир неча бор мурожаат этдим — фойдаси йўқ.

Нима, учала ишни бир қилиб, холис судда кўрса бўлмайдими?

Динора МУҲАММАДЖОНОВА
Тошкент

ТАҲРИРИЯТДАН:

Д.Муҳаммаджонованинг шикоятини имкон қадар қисқартириб, фақат тегишли мутасаддилар эътибор қаратиши лозим бўлган ўрнини — аёлнинг тўққиз ойдан буён сарсон-саргардонлиги, бунга сабаб бўлаётган ҳолатнигина чоп этаётирмиз. Зеро, мазкур фуқаролик иши ҳали ниҳоясига етмаган, бинобарин, бу ҳақда ҳозирча матбуотда чиқиш қилиб бўлмайди. Шу боис, шикоятда баён этилган барча ҳолатлар, Динорахоннинг аччиқ ва алам устида собиқ турмуш ўртоғининг унча-мунча тасаввурга сиғмайдиган ҳаракатлари, хизмат вазифасидан кетиши сабаблари, ҳатто унинг аниқ исми-шарифини ҳам ошкор қилмадик. Булар — алоҳида мавзу.

Суд ислоҳотларининг илк натижалари энди кўзга ташланаётган бир пайтда, тажрибали судьялар кўра-била туриб муштипар бир аёлни тўққиз ойки ҳеч бир натижасиз сарсон қилаётгани кишини анча ўйлантириб қўяди.

Юқоридаги ҳасрат ва алам тўла шикоятни ўқир экансиз беихтиёр ўйлаб қоласиз:

Д.Муҳаммаджонова кўпроқ кимдан норози бўлаяпти? Собиқ турмуш ўртоғиданми ёки мансабдор шахс ҳисобланадиган судьялярданми?

Тафсилот

УСМОН НОСИР ҚАЙТА ТИРИЛДИ!

Дугонам Миллий ўзбек академик театрда "Усмон Носир" пьесаси премьерасига таклиф этди. Пьесани кўришга жуда қизиқдим. Айтилган соатда театрга етиб бордим. Зал тўла одам.

Томошабин кўз олдида мустақилликни кўролмай, лекин кўришни орзу қилган миллат фидойилари пайдо бўлади, уларни қарсак билан кутиб олдилар залдагилар. Барчанинг кўнгли жўшиб кетди. Худди улар қайтадан тирилиб, саҳнада пайдо бўлгандай. Абдулла Қодирий, Чўлпон, Усмон Носир ниманидир гаплашиб, хуш кайфиятда саҳнага чиқиб келдилар. Чўлпон, Усмон Носирни Москвадаги йиғилишда ўзбекнинг Пушкини, Лермонтови деб айтишганини фахр-ла айтди. Лекин эҳтиёт ҳам яхшилиги ҳақида уқтирди.

Театрни кўрган одам Усмон Носир характерини, унинг жўшқин шоир эканлиги-ю, ёшлиги, ижодкорлар орасидаги қизғин муносабат, қамоқхонадаги деворларга тинимсиз шеърлар ёзиши, унга миршабларнинг дўқ-пўписалари, қамоқхонадаги ҳамширанинг унга мулойим муносабати, далда беришлари ҳамма-ҳамма ҳолатлар томошабин қалбида узоқ сақланиб қолади. Бу пьесани албатта ҳозирги ёшларимиз томоша қилишлари, Усмон Носир ҳаёти билан танишишлари лозим деган ўйда чиқдим театр биносидан.

Драмага биринчи бор қўл урган шоира, олима Нодира Рашидова Усмон Носир характерини очиб берган. Актёрларга келсак, Усмон Носир ролини актёр Фатхулла Маъсудов қиёмига етказиб ўйнаган. Қаҳрамони — Усмон Носирнинг ҳис-ҳаяжонга тўлиқ шоир эканлиги дейсизми, кишиларга меҳрибонлиги дейсизми, ҳақиқатгўйлиги-ю, қалби шеърга лиммо-лим ноёб шоир эканлигини томошабинга тўлиқ етказиб бера олган. Нафақат ўзбек тилида, балки жаҳон шоирларининг шеърларини бемалол рус тилида ўқиши саҳнадаги Усмон Носирнинг ўз пайтида нақадар рус тилини билишини ҳам томошабинга етказа олган.

Носир ҳожи ролини Ғайбулла Ҳожиев ички ҳаяжон, ички дард билан ўйнаган. Очиғи, барча актёрлар ўз ролларини қалб қўрлари билан ўйнаганлар. Декорациялар алоҳида диққатга сазовор.

Театрни яна бир бор эзгулик йўлида қўйилган саҳна асари билан бойиганлигини олқишлаш лозим.

Назира ЖЎРАЕВА

— Янги китоб чиқибди!..

GLOBUS international life

Дараклар

БУЮК БРИТАНИЯ АСКАР ЮБОРМОҚЧИ

Буюк Британиянинг мудофаа вазирлигида Афғонистонда толибонларга қарши ҳужум қилаётган хорижий ҳарбий кучларга қўшилиш масаласи кўрилмоқда. Мамлакат мудофаа котиби Жеофф Хуннинг айтишича, ҳукумат аскарлар юборишга тайёр ва уларнинг сони шу ҳафта маълум бўлади. БМТ эса байналминал кучлар Афғонистонни барқарорлаштириши ва халқаро инсонпарварлик ташкилотларига ёрдам кўрсатиши зарурлигини таъкидламоқда.

БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ

Душанба куни Косовода турли этник гуруҳлардан ташкил топган биринчи ассамблея ўз сессиясини бошлади. 1999 йилдан бери Косовони бошқариб келган БМТ халқаро маъмурияти бошқаришни Косово ассамблеясига топширди.

Янги тузилган ассамблея мамлакатга президент ва бош вазир тайинлаб, вазирлар маҳкамасини тузиши кутилмоқда. Ўтган ойда Косовода сайловлар бўлиб ўтган. Сайловда албан раҳбари Иброҳим Руговангинг ЛДК партияси ғалаба қозонди. Партия янги ҳукумат барпо этиш ва президент сайлаш учун кўп овоз йиғолмади.

ОИТСга ҚАРШИ КАМПАНИЯ

Африка давлатларидан биринчи бўлиб Нигерия ОИТСга қарши хориждан келтирилган арзон генетик дори-дармонларни қўллади. Бир неча ой давомида ОИТС билан касалланган 10 мингга яқин нигериялик беморлар Ҳиндистондан келтирилган дорилардан фойдаланишади.

Шу ҳафтадан бошлаб мамлакатнинг турли касалхоналарида ОИТСни даволаш дастури амалга оширилади. Айрим одамлар бундай дастурдан шубҳаланмоқда.

ХИТОЙ БОЛАЛАРИ ЎҚИШНИ ХОҲЛАМОҚДА

Гонг Конг суд маҳкамаларида Хитойдан келган болаларга таълим бериш ҳақидаги баҳс ҳамон давом этмоқда. Суд хитойликларни доимий рўйхатдан ўтказиш масаласини кўриб чиқаётган бир пайтда 18 ёшгача бўлган 570 нафар хитойлик болалар суд қандай қарор қабул қилишини кутмоқда. Шулардан 170 нафар бола ўқиш учун Гонг Конг мактабларига мурожаат қилган. Аммо Гонг Конг ҳукумати хитойликларга рад жавобини берган.

ВАҚТИНЧАЛИК ТИНЧЛИК ТАКЛИФИ

Фаластин мухториятининг Хамас ва Ислом жиҳоди мухолифат гуруҳлари Исроил ҳарбийларини Ғарбий Соҳил ва Ғазо ҳудудларида олиб бораётган ҳужумини тўхтатишга чақирди. Ўз навбатида гуруҳлар 6 кун ичида (10 декабрдан Рамазон ойи тугагунча) Исроилга қарши ҳужумларини тўхтатишини маълум қилди. Жавобан, Исроил ҳукумати Фаластин терроризмга қарши курашмагунча ва жиноятчиларни ҳибсга олмагунча зарбаларни давом эттиришини таъкидлади.

Интернет хабарлари асосида Дилнора АЗИМОВА тайёрлади.

Аёллар

СУРИЯЛИК ХОНИМЛАР ЎЗИМИЗГА ЎХШАРКАН

Аёллар табиатан сезгир, синчков ва кузатувчан бўлишади. Агар у бирон-бир бошқа мамлакатга сафарга бориб қолса-чи? Ундаги бу фазилатлар икки ҳисса ортади.

Суҳбатдошим адабиётшунос Ўзбекистон Фанлар академиясининг илмий ходими Мунаввара Ёқуббековадир. Мунаввара опа икки марта 1982-1985 ва 1996-1999 йилларда Сурияда яшаб қайтганлар. Суҳбатимиз сурилик хонимларнинг маданий ва маънавий қиёфаси, ижтимоий ҳаётдаги ўрни, яшаш тарзлари ҳақида бўлди.

— Биз Сурияда деярли олти йил яшадик. Шу вақт мобайнида мен Дамашқ ва Халаб аёлларини синчиклаб кузатдим. Ва улар менга ниҳоятда фаол бўлиб кўриндилар. Ташқи кўринишлари биздагидек. Икки хил тоифа аёлларни учратасиз. Биринчиси, диндор аёллар. Улар енги узун қора либосларда, рўмолларини жағларидан айлантириб ўраб юрадилар. Лекин кўпчилик хотин-қизлар бош яланг, замонавий кийимларда юришади. Сочлари қирқилган, жинси шим ва енгсиз майкада юрган қизлар ҳам кўп ва уларнинг ҳаммаси мусулмон қавмига мансубдирлар. Уларни америкалик ёки франциялик хонимлардан фарқлаш қийин. Сурия аёллари кўккўз, малласоч бўлмасалар-да, кийинишда, юриш-туришда ривожланган мамлакатлар аёлларидан қолишмасликка ҳаракат қиладилар. Кузатувлардан шундай хулоса чиқардимки, суриялик аёлларнинг баъзилари зоҳирий эътиқоддан кўра ботиний эътиқодни устун қўярканлар. Миср, Сурия, Ливан аёлларининг кийиниши юриш-кўринишида Европача таклид кучлироқдир.

Лекин суриялик хонимларнинг муомала маданияти, ўзларини тутишлари менга ниҳоятда манзур бўлдики, назаримда улар шарқона одоб ва андишани ҳеч қанақа «эркинлик"ка, ҳеч қанақа бемалолчиликка алмаштириб бўлмаслигини яхши билсалар керак. Қисқаси, Сурияда одоб чегарасидан чиқишни ҳам, замондан — Европа урфидан жуда орқада қолишни ҳам учратмайсиз. Диндор аёллар беш маҳал номоз ўқийдилар. Лекин худони юрагида тан олиб, мусулмончиликнинг қолган шартларини баҳоли қудрат бажарадиган аёллар ҳам оз эмас.

Давлат ишларида икки аёл вазир иштирок этади: бири маданият вазираси, иккинчиси маориф вазираси. Демак, Сурияда маданият ва маориф ишларини аёллар бошқарадилар. Бундан ташқари, уларда «араб аёллар лигаси» деган ташкилот бор ва барча араб аёлларининг ҳақ-ҳуқуқларини ўша ташкилот ҳимоя қилади. У фақат Сурияда-ги аёлларнигина эмас, барча араб давлатларидаги хотин-қизларни назарда тутади. Улар вақти-вақти билан 25 та араб давлатларининг вакилаларини тўплаб махсус мажлисларини ўтказиб турадилар.

Сурияда тарбияланувчилар ва ўқувчиларни мутасаддиларнинг бирон-бир вакили махсус автобусларда эрталаб ҳовлима-ҳовли йиғиб олиб кетади ва дарсдан сўнг яна шу тартибда уйма-уй тарқатади.

Сурияда бир одат бор, ғалати. Унга кўра оила қуришда йигитларга жуда катта масъулият юклатиларкан. Баъзи жойларда куёв томон алоҳида ҳовли ва уйга керакли барча анжомларни сотиб олиши керак экан. Машинаси ҳам бўлсин экан. Ўшандагина ўзига тўқ оилалар унга қизини узатиши мумкин бўларкан. Мана шу шартларни бажаргунча йигитлар 35-40 ёшга бориб қолишаркан. Кўчада кетаётсангиз ёшгина келин, ёши бир жойга бориб қолган эркакни ва уларнинг ёнларида эндигина тетапоя бўлиб юраётган гўдакка кўзингиз тушади. Шунақа одатларни кўриб хулосам шу бўлдики, биздаги оилавий муносабатлар қуда-андачилик, борди-келдилар жуда рисоладагидек экан. Бизда ҳамма нарсанинг эртакиси яхши деган қоидага амал қилинади., Фарзандлар ҳам эртаки бўладилар ва улар ота-оналари бақувватлигида ўзларини тутиб, оёққа туриб оладилар. Демак, катта оила кичигини қўллаб-қувватлайди, жамиятнинг гуллаб-яшнашига олиб келади.

Хорижий журналдан олинди

— Тўйлар-чи! Тўйлари қанақа ўтаркан?

— Биз, обрўли бир хонадоннинг тўйида бўлдик. Аввал 200 чоғли эркакни бир жойга йиғиб, оила, бурч ҳақида амри маъруф ўқилди. Кейин дастурхонга, шарбат, қаҳва, торт, печенье, музқаймоқ каби ширинликлар тортилди. Уни айланиб юриб қўлга биттадан олгулик қилиб узатишди. Хўжакўрсинга қўйиладиган таомлар — исрофгарчилик бўлмади. Спиртли ичимликлар ҳақида-ку, гап ҳам бўлиши мумкинмас!.. Аёллар кечки пайт қизни узатиш учун жам бўлдилар, меъёрида еб-ичиб, ўйин-кулгу қилдилар. Бир куни бир одам бизни ресторанга ифторга таклиф қилди. Ифторда ҳам ялписига таом тортишни кўрмадим. Таомлар шведчасига алоҳида столларга териб қўйилган эди. Сиз бориб ўзингизга ёққан таомни керагича ликопчангизга солиб, обкелиб тановул қиларкансиз. Овқатнинг ортиб қолиши ёки ёнингизда сизга ёқмаган таомнинг туриши каби ҳолатлар бўлмади. Тўғри, оғиз очилгандан сўнг биринчи суюқ овқат ичилсин, деган маънода кичкина-кичкина косачаларда нуҳат шўрва тортилди! Ундан кейин қуюқ овқатларни, ширинлик, меваларни, шарбатларни ҳар ким ўзининг таъби ва иштаҳасига қараб танлаб олди. Ифторга фақат рўзадорлар эмас, рўза тутмаганлар, ҳатто насроний динига мансуб кишилар ҳам таклиф қилинди.

— Оналарга давлат томонидан қанақа имтиёзлар бериларкан?

— Сурияга борган пайтимизда янги кўзи ёрган аёлга давлат томонидан нафақа тўланаркан, бор-йўғи 25 цент, яъни чорак доллар холос. Бу пул чақалоқнинг дастлабки кийимларини харид қилиш учун ҳам камлик қиларкан. Сурияда узоқ муддатли оналик таътили берилмайди. Она ва боланинг соғлигига қараб декрет таътили бироз чўзиб берилиши мумкин экан, холос. Йиллаб бола тарбияси билан шуғулланишга вақт ажратилмас экан. Замонавий оилаларнинг аксарияти икки ёки уч фарзандли.

Оилалар иложи борича кўпроқ ишлаб қўшимча уй олишга ҳаракат қиладилар ва ўғиллари вояга етгунча ўша уйга ижара қўйиб, моддий эҳтиёжларини қондириш учун фойдаланадилар. Давлат берса ейман, бермаса қараб ўтираверaман деган кайфият уларда мутлақо йўқ. Хусусий тадбиркорлик жуда ривожланган. Ҳалол ва бекаму-кўст яшайман деган инсон Сурияда ҳам, Ўзбекистондаям меҳнат қилиб ўзи учун шароит яратиб олиши мумкин, менимча.

Куёв томон алоҳида ҳовли ва уйга керакли барча анжомларни сотиб олиши керак экан. Машинаси ҳам бўлсин экан. Ўшандагина ўзига тўқ оилалар унга қизини узатиши мумкин бўларкан.

— Бола тарбияси, боғча, мактаб фаолиятлари қанақа йўлга қўйилган?

— Сурияда ҳам давлат тасарруфидаги боғча ва мактаблар бор. Лекин улар ўртача билим ва ўртача тарбия берадиган муассасалар ҳисобланади. Шу билан бирга хусусий боғча ва хусусий мактаблар ҳам мавжудки, уларда бирорта фан ва албатта қандайдир бир чет тили чуқур ўргатилади. Мутахассислар сараланиб қабул қилинади. Тарбияланувчилар ва ўқувчиларни ўша ташкилотнинг бирон-бир вакили махсус автобусларда эрталаб ҳовлима-ҳовли йиғиб олиб кетади ва дарсдан сўнг яна шу тартибда уйма-уй тарқатиб олиб келиб қўяди. Бу тартиб болаларнинг йўлдаги хавфсизлигини ва ота-оналарнинг хотиржам кайфиятда кун бўйи меҳнат қилишларини таъминлайди.

Ундан сўнг мукаммал ишланган дастур орқали мактабларда ўқувчилар битириш имтиҳонларини топширадилар ва шу имтиҳон натижаси асосида маълум бир олий ўқув юртига бориб бемалол ўқишини давом эттираверади.

—Мунаввара опа, мана сиз турмуш ўртоғингизга ҳамроҳлик қилиш сабаб Суриядаги ҳаётингизда ишламай уйда ўтиргансиз. Шу маънода ўз тажрибангиздан келиб чиққан ҳолда аёлларнинг жамият ишларида ишлашини қандай баҳолайсиз? Ишлаш аёллар учун эҳтиёжми, заруратми ёки шунчаки кўнгилдаги бўшлиқни тўлдириш воситасими?

— Аёл киши учун жамиятга бирон-бир фойда келтириш аввало эҳтиёж, иккинчидан, ўзининг билим ва иқтидорини синаб берувчи восита. Қолаверса, зарурат ҳам, деб ўйлайман. Тўғри, уйда қолсангиз, эртадан кечгача ҳам қандайдир юмуш топилаверади. Бироқ аёл киши ишга борган тақдирда ҳам ўша ишлар қилинади. Унга энди фарзандлари, турмуш ўртоғи кўмаклашади. Оиланинг бошқа аъзолари унга ёрдам бериш жараёнида аёл меҳнатининг қадрини ҳис қиладилар. Демак, аёл кишининг ишлаши биринчидан, жамиятга фойда келтирса, иккинчидан оиладаги тотувликни, ҳамкорликни таъминлайди. Рўзғор иши фақат оналарнинггина эмас балки оналар бошчилигида ҳамманинг биргаликда бажарадиган юмушлари мажмуи бўлиши керак назаримда.

Замира ЭГАМБЕРДИЕВА суҳбатлашди.

Ажабо!

БЕХОСИЯТ "11"

Ҳиндистонлик замонавий мунажжимлардан бири рақамлар хусусияти тўғрисидаги янги фаразларни илгари сурмоқда. У АҚШда содир этилган фожеанинг 11 рақами билан антиқа тарзда алоқадорлигини ўрганиб чиқди. Ёдингизда, мудҳиш ҳодиса 11 сентябрда рўй берган эди. Бу эса милодий тақвимдаги йилнинг 254-куни бўлган. Номерологик қоидаларга биноан уч хонали ушбу сондаги рақамлар йиғиндиси (2+5+4) 11 га тенг. Қизиғи шундаки, воқеа XXI асрнинг илк йили тугашига 111 кун қолганда содир этилган. Бундан ташқари ушбу фожеада мазкур рақам билан боғлиқ яна бир қатор тафсилотлар борки, бундан таажжубланмасликнинг иложи йўқ.

Маълумки, фожеа бевосита Нью-Йоркдаги 110 қаватли бинонинг яксон этилиши билан бошланганди. Эътибор беринг: 110! (11 нинг 10 га кўпайтмаси)! Кейинги тафсилот эътиборингизни янада кучлироқ жалб қилади. Бинога келиб урилган самолётлардан бири айнан 11-рейс билан парвоз қилган ва унинг бортида 92 та йўловчи бўлган (9+2=11). Иккинчи самолёт бортидаги йўловчилар сони ҳам ҳайратимизни янада оширади. Чунки 65 сонидаги иккала рақам йиғиндиси ҳам айнан 11 га тенг.

Мавзуга чуқурроқ кириб борганимиз сари тағин ғаройиброқ маълумотларга дуч келамиз. Тарихга назар ташласак, Нью-Йорк штати АҚШ таркибига 11-чи бўлиб қўшилган экан. Штатнинг фожеа содир бўлган Манхеттен туманига 1793 йилнинг 11 сентябрь куни асос солинган. Энди фожеа асосий ўрин тутган ЖСМнинг эгизак биноларининг аввалги кўринишини кўз ўнгингизга келтиринг. Ахир бу бинолар ҳам баҳайбат 11 рақамини ёдга солмасмиди?

Хуллас, ана шунақа гаплар. Ҳинд мунажжимининг диққат-эътиборини жалб этган ана шу икир-чикир ортида бирор ҳақиқат борми-йўқми, буниси бизга қоронғу.

("Қишлоқ ҳаёти" газетасидан олинди.)

Иқтисод

ТАШҚИ САВДО КЕНГАЙМОҚДА

Хитой Божхона бошқармаси томонидан эълон қилинган маълумотларга кўра, ушбу мамлакатнинг Эрон билан ташқи савдо алмашуви ҳажми жорий йилнинг биринчи ярмида 47,8 фоиз ўсиб, 1 миллиард 625 миллион долларга етди.

Эълон қилинган маълумотлар шуни кўрсатадики, Хитой билан савдо алоқаларига эга Яқин Шарқ мамлакатлари орасида Эрон иккинчи ўринни эгаллайди. Эрон ушбу мамлакат билан энг кўп савдо алоқаларига эга бўлган жаҳоннинг 30 мамлакати орасида 24-ўринда жойлашган.

Шунингдек, Эрон ва Хитой ўртасидаги савдо алоқаларининг умумий ҳажми 2001 йил охирига бориб, уч миллиард доллардан ошиши башорат қилинмоқда.

Мазкур маълумотга кўра, ХХР ташқи савдоси 2001 йилнинг дастлабки олти ойида умумий ҳисобда 241 миллиард долларни ташкил этган, бу ўтган йилнинг ушбу муддатига нисбатан 11,3 фоиз ўсишни кўрсатмоқда.

Хитой ва жаҳоннинг 30 мамлакати ўртасида Ташқи савдо алмашувининг фоизларда ўсиши бўйича ЭИЖ жорий йилнинг олти ойи давомида ўтган йилнинг ушбу муддатига нисбатан 47,8 фоиз ўсиш билан учинчи ўринни эгаллади.

Бу жадвалда Саудия Арабистони 56,4 фоиз ва Вьетнам 55,6 фоиз фарқ билан Эрондан юқорироқ ўринларни банд этганлар.

ЭИЖ элчихонаси хабарномасидан олинди.

Х.НАБИ фотоси

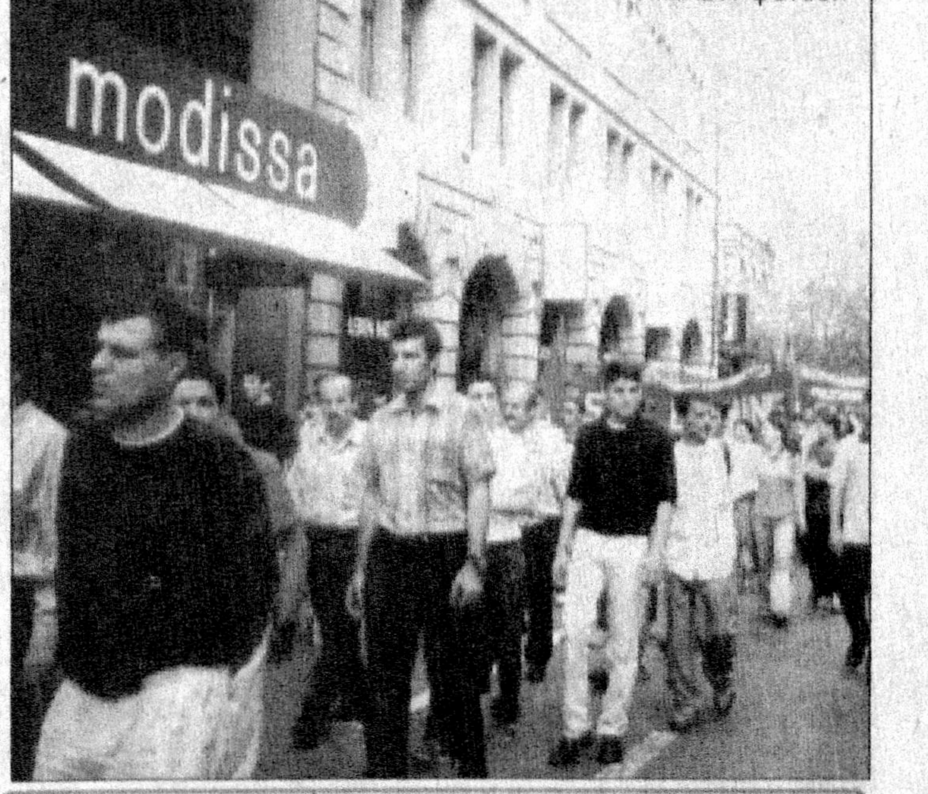

РАҚАМ

Араб дунёсидаги биринчи Нобель мукофоти совриндори Нажиб Маҳфуз илк асарини 1911 йили эълон қилган. Ҳозиргача унинг 32 роман, қисса, ҳикоялари дунёнинг кўплаб тилларига таржима қилинган.

Тарих

"37-"НИНГ ҲИЙЛАЛАРИ

Ёхуд Ричарднинг бошига етган матбуот

60-йиллар охири, 70-йиллар бошида АҚШ президенти Линдон Жонсон олиб борган уруш сиёсати дунё жамоатчилиги орасида норозилик пайдо бўлишига олиб келди. Жонсон раҳбарлигидаги демократик партияга билдирилган ишончсизлик оқибатида 1969 йили республикачилар номзоди Ричард Никсон АҚШ президенти этиб сайланди.

Америка ва Вьетнам ўртасидаги уруш сурони пасайиши билан Никсон маъмурияти социалистик давлатлар билан дипломатик муносабатлар олиб бориш имконига эга бўлди. 1971-72 йилларда Никсон Америка сиёсатини "юмшатиб" Пекинга ташриф буюрган биринчи АҚШ президенти бўлди. Шундан сўнг Никсон бир қатор учрашувларда Совет Иттифоқи раҳбари Леонид Брежнев билан ракеталарга қарши мудофаа тизимини чеклаш, фазовий тадқиқотларда ҳамкорлик қилиш ва савдо тўсиқларини бартараф этишга келишиб олди.

Президентлик даврида Никсон қатор иқтисодий муаммоларга рўбарў келди. 1970 йилларга келиб инфляция даражаси 9 фоизга етди, саноат акцияларининг ўртача Доу-Жонс кўрсаткичи 36 фоизга тушиб кетди; ишсизлик эса 1970 йилнинг ўзида 6,6 фоизга ошди. 1971 йили Никсон иш ҳақини назорат остига олган бўлса-да, ундан кўзланган мақсад амалга ошмади.

Никсонга боғлиқ бўлмаган омиллар унинг иқтисодий сиёсатига таъсир ўтказди. 1973 йили Исроил, Миср ва Сурия ўртасидаги уруш оқибатида Саудия Арабистони Исроил иттифоқчиси Америка Қўшма штатларига нефть экспортини тақиқлаб қўйди. Нефть экспорт қилувчи давлатлар ташкилоти (НЭДТ — ОРЕС)га аъзо бошқа мамлакатлар ҳам нефть нархларини 4 бараварга оширди. Оқибатда Америка нефть танқислигига дуч келди. Кейинги йили тақиқ бекор қилинган бўлса-да, инқироз давом этаверди. Мазкур инқироз ва инфляция 1948 йилдан буён давом этаётган Американинг мисли кўрилмаган иқтисодий ўсишига хотима ясади.

Иқтисодиёт барқарорлигига интилган Никсон қонун ва тартибни мустаҳкамлашга ҳаракат қилди. Мамлакатда жиноятчиликнинг ўсиши, гиёҳвандликнинг кенг қулоч ёйиши, ёшлар орасида енгилтакларча муносабатнинг авж олиши америкаликларнинг норозилигига сабаб бўлди. Никсон ижтимоий-сиёсий, иқтисодий соҳалардаги инқирозга барҳам бериш учун ҳукумат ваколатидан фойдаланиш йўлини танлади. У энг аввало, ўзи учун кучли рақиб бўла оладиган, воқеаларни "нотўғри" талқин этаётган матбуотга ҳужум қилди, мухолифларини сукут сақлашга мажбур қилмоқчи бўлди. Бу йўлда Никсон ФҚБ (FBI) ва МРБ (CIA)га сиёсий мухолиф, рақибларини кузатиб юришга рухсат берди. Ҳатто ҳукумат махсус прокурори Арчибальд Коксни лавозимидан четлаштирди. Бундай ёндашув оқибатида "Уотергейт иши" юзага келди. Президентлигининг биринчи муддатида Конгресснинг иккала палатасида демократлар кўпчиликни ташкил этган бўлса-да, Никсон 1972 йилги қайта сайловларда яна ғалаба қозонишга интилди. Шу йилнинг ўзида Никсон маъмурлари Вашингтондаги "Уотергейт" меҳмонхонасида демократик партиянинг телефон мулоқотларини эшитиб боришаётгани маълум бўлиб қолди.

"Уотергейт иши" номи билан машҳур бўлган воқеа атрофидаги шов-шувлар икки йил давом этади. Мазкур воқеалар давомида Никсоннинг яна бир махфий иши — Комбоджанинг бомбардимон қилиниши сабаблари оммага ошкор бўлди. Нима бўлса ҳам президент тарафдорларининг уринишлари самара бермади. Қулфбузарлар ҳибсга олинганида президент маъмурияти терговни "босди-босди" қилишга интилди. Чунки бу чуқур ўрганилса, илдизи Оқ уй деворларигача етиб борувчи тергов иши эди. Бироқ 30 га яқин расмий кишиларга айб қўйилиб, улар устидан тергов бошланди. Орадан олти кун ўтар-ўтмас Никсон Марказий разведка бошқармаси орқали федерал қидирув бюроси терговини тугатишга яна бир бор уриниб кўрди. Давлат хавфсизлиги масалаларидан келиб чиқувчи важ-корсонлар кўрсатди.

"Қулфбузарлик" президент маъмурияти ўз "душманлари" деб ҳисоблаган шахсларни аниқлаш ва сиёсатдан четлатиш кампаниясининг фақат бир бўғини бўлган эди, холос. Бу фаолият ўз ичига телефон суҳбатларини ноқонуний равишда эшитиб туриш ва турли йўллар билан маблағ орттиришни ҳам қамраб олган. Ўша йили Никсон кўпчилик овоз билан президентликка қайта сайланганлигига қарамай, матбуот нашрлари, айниқса, "Вашингтон Пост" газетаси "Уотергейт иши" юзасидан ўз текширишларини давом эттирди. Бу можаро тугунлари ечила борган сайин Конгрессдаги демократик партия аъзолари Никсонга қарши импичмент қўллашни талаб эта бошлади. Импичмент бўйича жавобгарликка тортилиши аён бўлгач, Никсон ўз ихтиёри билан 1974 йилнинг 9 августида истеъфога чиқди. Конституцияга биноан, вице-президент Жеральд Форд Америка Қўшма Штатларининг 38-президенти этиб тайинланди. "Қайтар дунё" экан, Ричард Никсон ҳам 1969 йили Жонсоннинг истеъфосидан фойдаланиб президент бўлган эди. Оддий кондукторнинг ўғли, ҳуқуқшунос, 56 ёшида давлат раҳбарига айланган Ричард Никсон ҳукмронлиги шу тариқа ниҳоясига етди.

Хориж матбуоти асосида Даврон АЗИЗ тайёрлади.

Ўзингни англаб ет!

Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир **Хуршид ДЎСТМУҲАММАД**

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амирқул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик концерни босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 19.00
Буюртма — Г - 3142

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi: Zokirjon ALIBEKOV

Шеърият

ЁЛҒИЗГИНА ОНАМНИ КУТДИМ

(Туркумдан)

I

Дунё янгиланди билмам неча бор,
Неча бор гуллади манови ўрик.
Неча бор йиқилдим, неча бор турдим,
Барибир тўлмади бу кўнгил — кемтик.

Неча бор суюндим, куйдим неча бор,
Неча бор ютқазиб, неча бор ютдим.
Мен сени кутмадим, олов муҳаббат —
Кутсам ёлғизгина Онамни кутдим.

Илҳом кучоғида баъзан телбавор,
Қанча-қанча ёлғон сатрлар битдим.
Мени кечир шеърим, лекин сенимас —
Кутсам ёлғизгина Онамни кутдим.

Ўлим ҳақ. Биламан. Тасалли берманг
Бу талх ҳақиқатни минг англаб етдим.
Ўлим, тушун мени, сени эмас йўқ —
Кутсам ёлғизгина Онамни кутдим.

II

«Тошкент-Хатирчи»нинг автоси мени
У ёқдан, бу ёққа ташиб чарчади.
Тўғриси, ўзим ҳам зерикдим, Она —
Зерикдим агёрдан, дўстдан барчадан.

Биламан мендан ҳам зерикди кўплар,
Кўплар «йиғлоқ» деди, устимдан кулди.
Балки куюнгандир қай бир дўстларим,
Балки агёримга томоша бўлдим.

Барибир сиз томон тортаверди йўл
Барибир соғинчга етмади кучим.
«Кўник» деди отам, акам, опамлар
Кўникмоққа сира кўнмади ичим.

Ҳар тун гуллайверди кўзимда соғинч,
Ҳар тун томоғимда туғилди нола,
Ҳар тун ўз-ўзимни алдаб чиқдим мен —
«Онам бор. Онам бор. Мен бахтли бола!»

...Яна тонг бешафқат. Кундуз бешафқат.
Бешафқат оломон. Бешафқат ўлим...
Қаерларда сарсон юрган бўлсам ҳам —
Қабрингиз пойида поёндоз кўнглим.

III

Келдим. Остонада турибман ёлғиз
Маъюс дарвозани қоқмоққа жон йўқ.
Киндик қоним томган ушбу маконда,
Наҳот мени кутар бирор инсон йўқ.

Мана ўша ўчоқ, тандир ҳам ўша,
Манов лойсувокда Онамнинг изи.
Лекин менга пешвоз югуриб чиқди —
Онаммас, укамнинг эркатой қизи.

Мана ўша бешик, Онам эркалаб —
Етти фарзандини унга белаган.
Тунлар алла айтиб унинг устида
Қанча-қанча тунни тонгга улаган.

Димоғимга урар, таниб қоламан —
Бунча ширин, бу меҳрибон бўй.
Қандай чидаяпсан, ўргат менга ҳам —
Онасиз яшашни, эй, Онасиз уй!..

Ислом ҲАМРО

Шириндан-ширин укажонимиз Дилшодбек! Туғилган кунинг муборак бўлсин! Илоҳим, узоқ умр кўргин, ота-онанг бахтига доимо соғ-омон бўлиб, исминг-жисмингга монанд равишда ҳамиша уларнинг дилини шод этиб юргин.

Аммaнг Саидахон,
амакинг Зокиржон

Эътибор

ТУЙҒУЛАР РАНГИ

Шеърият оламининг бағри кенг. Бу оламда кимдир қисқа давр ичида ўз ўрнини топади, бошқа биров йиллар мобайнида излангачгина ўзлигини кашф қилади. Турсун Алининг "Туйғулар ранги" сайланмасини ўқиб, шоир ўз овозини топа олганига, ижодкор сифатида шаклланганига ишондим.

Турсун Али ўзлигини кашф этгунча чорак аср изланди. Ўқувчилик пайтидаёқ унинг шеърлари матбуот юзини кўрган, адабиётга беназир шоиримиз Абдулла Ориповнинг "Оқ йўли" билан кириб келган бўлса-да, унинг учун ўз овозига эга бўлиш осон кечмади.

Шоир янги тўпламини бежизга "Туйғулар ранги" деб номламаган. Дарҳақиқат, шоирни тушуниш учун дунёга унинг кўзи билан қарасак, биз кўра олмаётган, оддий назар билан илғай олмаётганимиз ҳислар камалак рангида жилоланаётганини пайқаймиз. Турсун Али ҳолатни, руҳий кайфиятни мусаввирдек шеърга кўчирувчи шоир.

У майсалар, гиёҳларнинг ўзгача бир сасини эшитади, япроқларда нур кўради, руҳий ҳолатни реал ҳолат билан қиёслаб, ўқувчига ўз кайфиятини юқтира олади:

Ёмғир ҳам тинди,
Сен келмадинг
Хонада ёлғиз
ивиб кетдим ёмғирдан.

Шоирнинг бу сингари шеърларини қоғозга кўчирилган кўнгил ҳолатларининг манзаралари дейиш мумкин. Буни сўзбоши муаллифи ҳам алоҳида таъкидлаган. "Турсун Али — манзара чизишга моҳир ижодкор, — деб ёзади Қозоқбой Йўлдошев. — Унинг шеърларида манзара шундай рангларда акс эттириладики, манзаралигининг ўзи билан поэзияга айланади. Турсун Али сувратлантирган манзаралар табиатнинг қотиб қолган кўринишлари эмас, ҳаракатдаги жонли руҳий ҳолатларидир, ҳолат эса ҳар қачон поэзиядир".

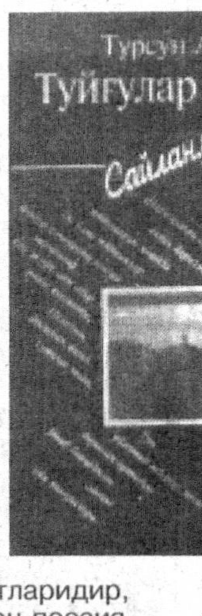

Шоир ҳолатни, туйғуни рангларда кўради. Унинг учун майсаларнинг куйи зангор: "Зангор овозада куйлаб майсалар, ҳар кун ухлаётган тонгни уйғотар". Шоир табиат куйини тинглашга, уни тушуниш, англаб етишга интилади.

Турсун Али ўз туйғуларини кўнгилдагидек ифодалаш учун ҳамиша керакли сўзни ахтаради. Сўз сеҳри, жозибаси унинг шеърларида кишини оҳанрабодек ўзига тортади. Сўзларни ўрнида қўллаганда биз кўриб эътибор қилмаган ёки унча англаб етмаган нарсанинг асл моҳияти очилади. "Нигоҳларимиз қуюқлашди", "Ёлғиз дарахтнинг синиқ товуши", "Руҳинг зангор туйғуларга кетади тўлиб", "Осмонга ўрлайди оппоқ ҳайқириқ", "Юлдузлар кўз ёши — шабнам", "Ой ҳам булутлар кўрпасида", "Товушимни ейди оч совуқ" каби қиёслар Турсун Али шеърларида кўп учрайди. У реал дунёнинг кўринишларини шунчаки қоғозга кўчирмайди, балки ҳолатлардан пайдо бўлган манзараларни, қалбида ўчмас из қолдирган табиат сувратларини кўрсатади.

"Шоир руҳшунос бўлиши, бироқ ботиний руҳшунос бўлмоғи лозим, — деб ёзган эди И.С.Тургенев. — У ҳодисаларнинг илдизларини билиши ва ҳис қилиши керак". Турсун Али шеърларида айнан "ҳодисани ҳис қилиш" туйғуси кучли. Шоир Ватан ҳақида ёзадими, болалигини эслаб олисда қолган хотираларга бериладими — ҳисларини ўзига хос тарзда тасвирлайди:

Яна бу кўҳна замин
бағрига
яшил майса бўлиб
қайтиб чиқурман.
Тағин, она юртим,
сенинг шаънингга
майсалар тилида
шеърлар ўқурман.

Бу мисралар фидойилик ҳақида, бироқ уларда ортиқча сўзлар йўқ, яъни шоир она юртига садоқатини жуда самимий ифодалай олган. Умуман, Турсун Алининг янги тўплами шоирнинг ижодий қиёфасини, ўз овозига эга эканлигини аниқ-тиниқ кўрсата олган.

Адҳамбек АЛИМБЕКОВ,
Ўзбекистон Миллий
университети доценти